

Мукачівський державний університет
Факультет туризму і готельно-ресторанного бізнесу
Кафедра туризму і географії

Дипломна робота

ОС «Магістр»

на тему:

Формування соціального простору міста під впливом туристичних практик

Виконав: студент 2 курсу, групи Т-2 (м)

Спеціальності 242 «Туризм»

Герцовський Роман Георгійович

(прізвище та ініціали)

Керівник д.г.н., проф. Писаренко С.М.

(прізвище та ініціали)

Рецензент д. е.н., доц. Ліба Н.С.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

	ст.
Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ.....	
1.1. Місто в системі туристичних досліджень	6
1.2. Міський простір та особливості його формування	19
1.3. Планування міської території та функціональні зони міста..	29
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МІСТА ПІД ВПЛИВОМ ТУРИСТИЧНИХ ПРАКТИК.....	
2.1. Феномен туризму та його значення для міста.....	42
2.2. Зміни соціального простору міста під впливом туристичних практик.....	57
2.3. Приклади здійснення туристичних практик та формування соціального простору міста.....	68
Висновки до розділу 2.....	77
РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ТУРИСТИЧНОГО ПРОСТОРУ МІСТА	78
3.1. QR кодування та його роль у туристичних практиках міста	
3.2. Практика використанні smart-технологій у формування туристичного простору міста	89
3.3. Проблеми формування міського простору та його використання в туризмі.....	100
Висновки до розділу 3	103
ВИСНОВКИ	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	109
ДОДАТКИ	117

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Міста змінюються для приваблення туристів та отримання економічного ресурсу. Разом з тим, зміни можуть мати як позитивний, так і негативний характер. Вдосконалення міської інфраструктури та її підлаштування під потреби та запити туристів приносять місту прибутки. Позитивні наслідки від розвитку міського туризму можуть мати негативні прояви для місцевих жителів, які віддають частину свого простору гостям міста. Перед владою міста постає проблема дотримання балансу між поступками для приваблення туристів та комфортом самих мешканців.

Дослідження процесу перетворення міського середовища для задоволення потреб туристів дає міській владі можливість визначити напрямки розвитку соціального простору міста, який використовуються туристами. Туристи, які відвідують міста використовують інфраструктуру міста та вносять зміни у структуру соціального простору, в життя та побут мешканців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання дослідження міста та його простору є в центрі уваги багатьох дослідників. Результати дослідження соціального простору міста та його його формування під впливом туристичних практик знайшли відображення в працях таких дослідників: Берг Л., Браун Е., Гаталяк О.М., Гладкий О.В., Глибовець В.Л., Лезер Г., Нешков М., Нойенфельдт Г., Писаревський М.І., Поколодна М.М., Смирнов І.Г. та ін. Міську проблематику, питання структурування міста та міські процеси досліджували Серєда В., Сорока Ю., Малес Л., Прибиткова І., Міхеєва О.

Окремі питання формування міського простору для здійснення туристичних практик є недостатньо вивченими та зумовили вибір теми дослідження.

Об'єкт дослідження є – соціальний простір сучасного міста.

Предмет дослідження є – процес та характерні особливості здійснення змін у соціальному просторі сучасного міста під впливом туристичних практик.

Метою дослідження є виявлення особливостей формування соціального простору міста та визначення специфіки його змін у ході здійснення туристичних практик.

Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких завдань:

- визначити роль міста в системі туристичних досліджень;
- розглянути склад та особливості формування міського простору;
- дослідити планування міської території та функціональні зони міста;
- встановити феномен туризму та його значення для міста та країни;
- охарактеризувати зміни соціального простору міста під впливом туристичних практик;
- навести приклади здійснення туристичних практик та формування соціального простору міста;
- описати перспективи використання QR кодування у туристичній практиці;
- відстежити практику використанні smart-технологій у формування туристичного простору міста;
- з'ясувати проблеми формування міського простору з врахуванням потреб туризму.

Методологічною базою дослідження є основні положення загальнотеоретичних наукових праць з урбанізації, містобудування та туризму. Дипломне дослідження проведено з використанням сукупності принципів та методів пізнання, спрямованих на об'єктивне, усебічне дослідження образу міста як структурної якості соціального простору.

Використовувалися загальнонаукові методи, а саме аналізу, синтезу, формалізації (в аналізі понятійно-термінологічного апарату, визначенні сутності та змісту понять, функцій міст, виокремленні факторів, що впливають на функціонування міського простору, дослідженні складових просторової організації соціальної системи міста), математико-статистичний, моделювання, узагальнення (при зборі та аналізі статистичної інформації, формуванні бази даних дослідження, відображенні структури міського простору, визначенні туристичних позицій міста), метод прогнозу (для визначення перспектив формування туристичного простору міста під впливом використання інноваційних технологій, зокрема QR кодування та smart-технологій).

Практичне значення отриманих результатів дослідження. Теоретичні положення роботи можуть бути застосовані для виявлення особливостей формування соціального простору міста під впливом туристичних практик. Наведені напрямки використання сучасних інноваційних технологій у формуванні туристичного простору розширяють номенклатуру туристичних практик.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел, містить таблиці та рисунки.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Місто є важливим елементом туристичних досліджень. Воно є складною системою та багатофункціональним об'єктом, з численними властивостями і характеристиками, які надають йому властивостей системності. За своєю структурою місто є багатограним соціальним організмом з одного боку, і складним економіко-географічним, архітектурним, інженерно-будівельним і культурним комплексом – з іншого. Місто є моделлю суспільства, яка має здатність відображати особливості території, на якій воно розташовано, етносу, що проживає в його межах, галузі, представленої в його виробничій структурі. Розвиток міст пов'язаний з такими його рисами, як економічною – зайнятістю населення поза сільськогосподарською діяльністю; поселенською – концентрацією населення на незначній площі; демографічною – специфічним характером відтворення і структури; просторово-архітектурною – створення специфічної забудови; соціологічною – поширенням особливого міського типу життя; правовою – адміністративним центром граничних територій.

2. Міський простір це частина простору, яка характеризується висотною забудовою в поєднанні з забудовою іншого типу, системою вулиць і площ та характерними естетичними якостями. В ньому умовно можна виділити три рівні підпросторів: індивідуальний – це індивідуальний простір людини; приватний – обмежується правами власності та контролюється власником; публічний – простір, відкритий та доступний для населення. Він є простором щоденних взаємодій та комунікацій і водночас соціальною системою, має чітку структуру, змінюється під впливом соціально-економічних процесів та зазнає перетворень. На формування і

функціонування міського простору впливають історичні, природно-географічні, демографічні, соціально-економічні, суспільно-географічні, екологічні, політичні та правові чинники.

3. Важливим аспектом планування міської території є досягнення оптимального розміщення закладів сфери послуг по території міста. У містобудуванні всі заклади сфери послуг систематизовані за періодичністю та регулярністю попиту на них, від чого залежить їх наявність та місцеположення в місті. Сучасне місто – це складний комплекс територій і споруд, зайнятих виробничими підприємствами, житловими комплексами, громадськими центрами, місцями відпочинку на свіжому повітрі, транспортними й інженерними спорудами. Основні функції міста реалізовано на його території тому вкрай необхідно впорядковувати і систематизувати планувальну організацію міста. За функціональним призначенням та характером використання в межах міста виділяють такі основні функціональні території або зони: селітебну (відносять ділянки житлових будинків, громадських установ, у тому числі науково-дослідних, проектних, навчальних та інших інститутів без дослідних виробництв, внутрішньо-житлову, вулчно-дорожню і транспортну мережу, а також площі, парки, сади інші об'єкти зеленого будівництва й місця загального користування), промислову (призначена для розміщення промислових підприємств і пов'язаних з ними виробничих об'єктів, у тому числі комплексів наукових установ з дослідними підприємствами, комунально-складських об'єктів, підприємств з виробництва та переробки сільськогосподарських продуктів; санітарно-захисних зон промислових підприємств; об'єктів спеціального призначення (для потреб оборони); споруд зовнішнього транспорту і шляхів позаміського й приміського сполучення внутрішньо-міської, вулчно-дорожньої і транспортної мережі; ділянок громадських установ і місць загального користування для населення, що працює на підприємствах міста) та ландшафтно-рекреаційну (охоплює водні простори у межах забудови міста і його зеленої зони, а

також інші елементи природного ландшафту та включає парки, лісопарки, міські ліси ландшафти, що охороняються, землі сільськогосподарського використання та інші угіддя, які формують систему відкритих просторів; заміські зони масового короткочасного і тривалого відпочинку, міжселищні зони відпочинку; курортні зони).

4. Туризм як багатоаспектний феномен характеризується стабільністю і динамічністю, забезпечує вагомий внесок у розвиток людського суспільства.. Для задоволення туристичних потреб найбільш активно використовується соціальний простір міста, у вигляді регулярних соціальних практик, що здійснюються у територіальних межах та включають у себе сукупність об'єктів, закладів та галузей, покликаних забезпечити повноцінну людську життєдіяльність. Складовими соціального простору міста є: простір репрезентації (реальний простір, що має фізичні риси та межі), репрезентація простору (образ міста, репрезентований простір) та «уявлений» (або очікуваний) простір. Кожна зі сфер соціального простору міста наділена структурними якостями соціальної системи.

Яскравим прикладом використання соціального простору для проведення туристичних практик є місто Львів. Образ місто суттєво зміниться під впливом туристичних практик, які можна об'єднати в три групи: культурно-мистецькі (відвідування музеїв, галерей, виставок; відвідування театрів; відвідування релігійних об'єктів), гедоністичні (відвідування концертів, фестивалів, посиденьки в кафе/кав'ярнях/ресторанах, відвідування торгово-розважальних комплексів, походи по магазинах, екскурсії за місто, відвідування розважальних закладів (нічних клубів, казино та інше)) та пізнавальні (екскурсії містом у супроводі гіда, самостійні екскурсії містом (огляд визначних пам'яток)). Більшість туристи, які відвідують місто Львів з туристичною метою надають перевагу гедоністичним об'єктам, які створюють позитивні враження та позитивні емоції. Разом з тим, туристи більшою мірою впливають на формування

соціального простору міста, ніж сприймають пропонований їм продукт місцевою владою

5. Зміни міського простору під впливом туристичних практик дає можливість визначити аспекти розвитку міського простору, які є найбільш привабливими, цікавими та найбільше «споживаються» туристами. Туристичний простір міста Львова має значну кількість туристичних об'єктів та може запропонувати різноманітні туристичні програми. Туристичні практики здійснювані гостями міста є надзвичайно різноманітними і залежать від соціального портрету туриста. Найбільш поширеними туристичними практиками в місті є культурна, гедоністична та пізнавальна.

6. Індустрія туризму потребує впровадження сучасних інформаційних технологій, тому за останні десятиліття зазнала значного впливу науково-технічного прогресу. Мобільний телефон та мережа Інтернет дали змогу створювати загальнодоступну, надзвичайно інформаційно змістовну, та, порівняно з іншими інформаційно-технологічними системами, дешеву й швидку інформаційну інфраструктуру. Використання сучасних інформаційних технологій є невід'ємною частиною розвитку туристичної сфери міста. Запровадження QR кодування туристичних об'єктів дозволить користувачам отримувати інформацію про цікаві туристичні локації, читати короткий опис про них, слухати аудіо та відслідковувати своє місце розташування на карті. Для створення можливостей для здійснення туристичних практик в міському середовищі необхідно на території міста розмістити туристичні карти які дадуть можливість туристам самостійно зорієнтуватися в міському малознайомому просторі.

7. Smart-технології є основою інноваційних рішень не тільки в комплексному управлінні містами, а й широко застосовуються для розвитку, формування та просування туристичного продукту. Основними складовими smart-міста є: автобусна система, велосипеди на

прокат, інноваційні центри, системи збору сміття, міська операційна система, ефективні енергосистеми, розумна парковка, мобільні технології та міське освітлення. Використання smart-технологій дає змогу підвищити якість обслуговування як мешканців, так і туристів, систематизувати інформацію стосовно туристичних ресурсів міста та суб'єктів, як надають послуги пересування, розміщення, харчування та організації дозвілля. Україна має великий потенціал для формування та створення смарт-міст, який має позитивний соціально-економічний ефект і сприяє зростанню туристичних потоків, створює передумови для розвитку інших галузей.

8. Формування соціального простру під впливом туристичних практик є важливими для збереження культури, природного середовища, архітектурного обличчя міст та комфортного життя його мешканців і туристів. Вирішення проблем взаємного існування «туристичного та міського простору» повинно базуватись на індивідуальному підході з просторово-часового планування розвитку туризму. У зв'язку з цим, актуальною є впровадження концепції «розумних міст», що дозволить оптимізувати збір інформації та сприятиме пошуку оптимальних рішень для розвитку туризму в містах.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>